

כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 326

כ"ב חשון
תשפ"ה

פרשת חיי שרה

דרך חיים

שחרית שלמחרת (לשיטת הסוברים שיש "תשלומין" גם לאחר ב' תפילות). ממילא דברי רבי חלבו ביחס לתפילת המנחה כוונתם שיעשה אדם כל מאמץ שתהיה תפילת המנחה "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", שלא יבטל אותה משום עסק שבעולם. דברים אלו מעוררים עוד יותר את הצורך להבין את ייחודה של תפילת המנחה דווקא יתר על שאר התפילות.

הראשונים עוררו לתת את הדעת שתפילת מנחה לא נקראת על שם זמנה, כשחרית בשחר וערבית בערב, אלא לשון נתינת דבר - מנחה. אמנם הרמב"ן (שמות יב ו) מייחס את לשון 'מנחה' לזמן - "מנחה לשון מנוחת השמש והשקט אורו הגדול", אך גם לפי דרכו מיוחסת התפילה אל מצב השמש ולא לשם הזמן. החיד"א הוסיף והסביר על פי דברי האר"י הקדוש כי תפילת מנחה הייתה התפילה הראשונה בעולם, שכן רק בשעת המנחה היה אדם הראשון עומד על רגליו ויכול היה להתפלל טרם שקיעת השמש. זה היה גם הזמן בו שב אדם הראשון על חטאו. ממילא למדים אנו שגם לגבינו תפילת מנחה היא תפילה בה מבינים אנו את עצמנו מנחה לקב"ה ומקדשים שם שמים.

דווקא יצחק אבינו שנתן עצמו מנחה לה' בעלייתו כליל על גבי המזבח יכול היה לתקן את תפילת המנחה. "ויצא יצחק לשוח בשדה", ואין שיחה אלא תפילה.

שבת שלום!

"אמר רבי חלבו אמר רב הונא: לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, שנאמר: "ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו'". "ענני ה' ענני", ענני - שתרד אש מן השמים, וענני - שלא יאמרו מעשה כשפים הם" (ברכות ו:). מדוע דווקא השתבחה בכך מעלת תפילת המנחה באופן מיוחד?

בדברי בעל 'סדר היום' (סדר תפלת מנחה) ניתן לראות שאין זה חיבור מקרי בין מעשיו של אליהו לתפילת המנחה, "מצינו שלא נענה אליהו אלא בתפלת המנחה והוא בכונה המתין לאותה שעה כמו שמפורש בפרשה "ויהתל בהם אליהו וכו'", נראה שאותה שעה ראויה לענייה משעה אחרת". הדברים מצריכים עוד יותר התבוננות לאור העובדה שלאחר שהגמרא משבחת את תפילת המנחה ויכולת הענייה בה ממשיכה וכותבת: "רבי יוחנן אמר: אף בתפלת ערבית (יהא אדם זהיר), שנאמר: "תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב". רב נחמן בר יצחק אמר: אף תפלת שחרית, שנאמר: "ה' בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה". אם כן בכל התפילות אדם צריך להיזהר משום שבכולן נשמעת תפילתו, אזי היה על הגמרא לומר שייזהר האדם בכל ג' תפילותיו ולא למנות כל אחת בפני עצמה.

הכלי יקר (ויקרא ו ב) מחדש שכל הגמרא עסוקה אך ורק בתפילת המנחה. דברי האמוראים לגבי ערבית ושחרית היינו כאשר האדם הפסיד את תפילת מנחה ועליו להתפלל "תשלומין", אם כן מכח תפילת מנחה נענה אפילו בהיותו משלים אותה עם ערבית או עם

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

אברך אחד שהתגורר בשכונתו של ר' אריה נפל במלחמת ששת הימים בקרב על ירושלים, והשאיר אחריו אלמנה צעירה עם יתומים קטנים.

הלך ר' אריה לנחמם. כשניגש על ביתם לא עמדה בו רוחו להיכנס. חזר לביתו ושב למחרת. אבל גם בפעם השנייה נעצר לפני הדלת. הבחינה האלמנה ברשרוש קל ויצאה לפרוודור. כאשר ראה אותה ר' אריה פרץ בבכי מר ולא יכול היה להתאפק. ניחמה אותו האלמנה ואמרה: "ר' אריה, אם נגזר עליי להיות אלמנה ועל ילדיי להיות יתומים יש זכות גדולה מזו - שבעלי נפש למען ירושלים!?"

כשסיפר ר' אריה את דבריה של האלמנה לד"ר הלל זידמן חנקו הדמעות את קולו.

(איש צדיק היה עמ' 124)

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

השלב הראשון בתהליך "סידורא דפת" - המלאכות של הכנת הפת הינו חרישת הקרקע, על מנת להכשירה לקראת הזריעה. מלאכת "חורש" הינה מלאכה שנוגעת לטיפול האדם באדמה באופנים שונים. לכן כל הנעת קרקע שמטרתה להביא להרפייתה ולאווירה הינה בגדר "חורש". גם אדם שבא להשוות את פני הקרקע, כגון לסתום חורים באדמה באמצעות עפר ("משווה גומות") או שמיישר תלולית עפר כך שגובה הקרקע יהיה אחיד עובר על מלאכת חורש. כשיש לדעת שבמלאכת חורש עוברים על איסור תורה בכל שיעור שהוא ולכן יש להיזהר בדבר במיוחד (עי' בדברי המשנה ברורה בפתיחת סימן שלז).

לצד זאת נפסק להלכה בדברי השו"ע (שלז א) כי מלאכה שלא התכוון אדם לעשותה, ואין הכרח שתיעשה ("פסיק רישיה") מותרת בשבת. לכן יכול אדם לגרור על גבי האדמה חפצים גדולים וקטנים, ובלבד שלא תהיה כוונת האדם שיעשו החפצים חריצים בקרקע. אך פסק מרן המ"ב (ס"ק ד) שחפצים גדולים במיוחד שבהכרח יעשו חריצים בקרקע אסור לגררם על גבי הקרקע. למעשה הדין תלוי בסוג הכלי ובמצב הקרקע, שבמצב שבהכרח יוצר חריץ הדבר יהיה אסור, ואם לא פסיק רישיה שיהיה חריץ בקרקע יהיה מותר אפילו אם למעשה הכלי חרץ את הקרקע.

אמנם כל דין זה אמור במצב שבו נעשה חריץ בקרקע על ידי הזזת הקרקע באמצעות הכלי. אך מצב שבו כובד הכלי גרם לקרקע בנקודה מסויימת לשקוע יותר מהשוליים אין הדבר אסור למרות שלמעשה נוצר בקרקע חריץ (שש"כ כח מח, יחו"ד ב נב, כה"ח שלז סק"ד). לכן ניתן להסיע עגלת תינוק או כסא גלגלים על גבי קרקע למרות שבפועל נוצרים חריצים בעקבות הגלגלים.

עוד יש להעיר למעשה שגם אם אין החריץ נשאר חשוף יש בדבר איסור. ולכן אדם שמעמד כסא או שלחן באופן שרוצה שרגליו יינעצו בעומק הקרקע עובר בזה על איסור חרישה ויש להיזהר בדבר.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שׁו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם מותר להפריד גביעי מעדנים בשבת? האם יש הבדל בין גביעים שכתוב עליהם "אין להפריד בשבת" לגביעים ללא כיתוב זה?

תשובה | מותר לכתחילה להפריד גביעי מעדנים בשבת, כן פסק הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (מנח"ש ב יב), כי אין בזה איסור מחתך ועשיית פתח, משום שהאדם רק חתך במקום שנוח לו ולא כי משנה לו הדבר. מטעם זה התיר הגרש"ז לפתוח פחיות שתיה בשבת במקום המסומן באופן מדויק להוצאת הלשונית, שגם שם עושה כן מטעמי נוחות בלבד.

במעדנים שיש להם כשרות מטעם העדה החרדית מציינים כי "אין להפריד בשבת", כדעת הגאון הגדול הרב ברנספורד זצ"ל (קנה בושם ב יא), שסבר שגם בזה יש משום מחתך, וכן בדין פחיות. אך כאמור אנו פוסקים כדעת הגרש"ז להתיר לכתחילה.

שאלה | האם בדיני כשרות דין בצל ושום חי ומבושל שווה, שכאשר חותך אותם באמצעות סכין בשרי או חלבי משפיע על דין הבצל והשום?

תשובה | דין "חריף" בבשר וחלב נאמר דווקא בדברים חריפים חיים, משום שבשעה שמבושלים ניתן לראות בחוש שהחריפות פוקעת מהם וניתנים לאכילה בפני עצמם בלא דבר נוסף שמקהה את החריפות (פ"ת יו"ד צו, דרכ"ת). יוצא מן הכלל הדין בפלפלים חריפים, שבהם גם בשעה שמבושלים נשארת החריפות, ולכן גם בשעה שמבושלים דין "חריף" ממשיך לחול בהם.

שאלה | האם מותר לקלף ירקות בשבת באמצעות מקלף?

תשובה | הדבר מחולק; ירקות שאוכלים את קליפתם, כעגבניה, שזיף וכו' יש המקילים (קצוה"ש קכה טז) ויש שמחמירים (אז נדברו יא מח) משום 'עובדין דחול' - שנוהג בשבת כדרכו בחול.

אולם ירקות שאין אוכלים את קליפתם, כתפוא"א, גזר, אבוקדו, צנון וכדומה, לכל הדעות אסור לקלפם באמצעות מקלף, שנחשב ככלי המיוחד לברירת הפסולת מהאוכל. הברירה המותרת בשבת היא ביד בלבד ולא בכלי המיוחד לברירה, ולכן יהיה אסור להשתמש במקלף אפילו לצורך אכילה מיידית. אמנם ביום-טוב הכל מותר מדין 'אוכל נפש'.

המשך תשובה בעמוד הבא

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שׁו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | קיבלנו במתנה עץ-זית בן עשר עם שורשי, מה דינו לעניין ערלה לאחר ששתלנו אותו בחצר ביתנו?

תשובה | מרן החזו"א (ערלה כו יא-יב) שאם הוציאו את כולו מן האדמה לשם העברתו, באופן שאם יישאר כך ימות משום שאין לו כלל אחיזה בקרקע, מונים את שנות ערלתו מההתחלה, שאנו נוטעים אותו כעת מחדש. לכן יש לספור ג' שנות ערלה ועוד שנת נטע-רבעי, ורק לאחר מכן ניתן ליהנות מן העץ. אבל אם נשאר משהו מן העץ אחוז בקרקע באופן שעל ידו יכול העץ להמשיך להתקיים אין מונים מחדש אלא דינו כעץ ישן. שאלה זו מעשית וחשובה מאד ומצוה לפרסם את דינה כי יש בזה מכשלה רבה לציבור.

שאלה | האם מותר לטחון תרופות בשבת עבור מי שאינו יכול לבולען בשלמותן?

תשובה | מותר, משום שהכלל הוא שאין "טוחן" אחר "טוחן"

שאלה | האם מותר לי כבעל קורא להכין את קריאת התורה בלילה, כשאני מקפיד בהנהגותי על דברי רבנו האר"י הקדוש?

תשובה | מותר לכתחילה מכיוון שזו אמירה ולא לימוד, כך ראיתי שמביאים בשם שו"ת בית ישראל (לנדא סי' לה). לכן פסק הלבושי מרדכי (סי' קז) שמותר לסופר סת"ם להוציא בפה את המילים שכותב בלילה, שגם זה אינו דרך לימוד אלא דרך אמירה.